

Plánované rodičovství a ATK

Jana Vaněčková

LS 2023

ÚPMD

Antikoncepce

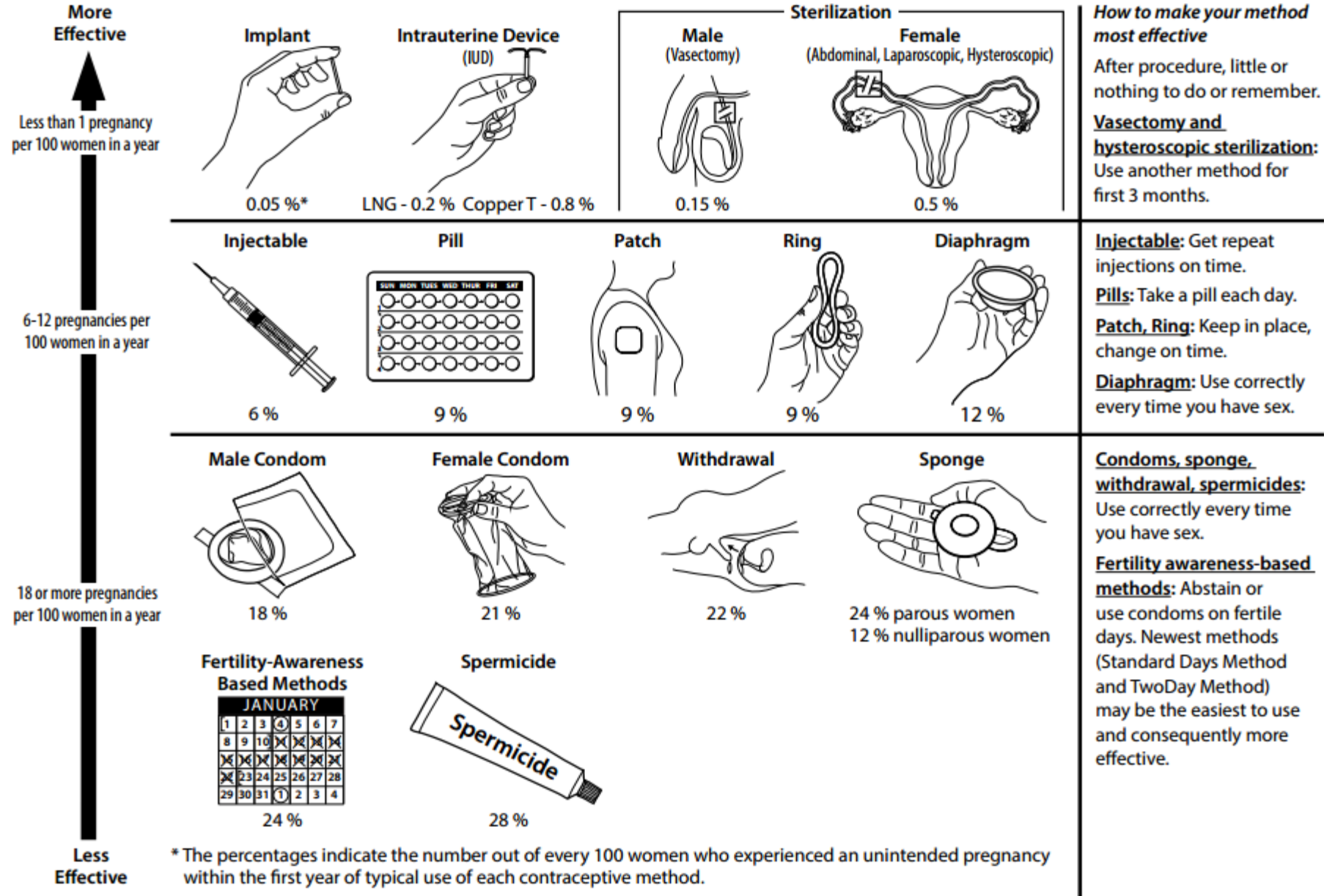
- Co hraje roli při výběru antikoncepce?
  - Účinnost, bezpečnost, cena, osobní preference, spolehlivost, nežádoucí účinky, náročnost, obnovení fertility po ukončení užívání
  - Spolehlivost – hodnotí **Pearlův index** = těhotenské číslo
  - Počet otěhotnění u 100 žen za 1 rok používání určité antikoncepce
  - U zdravé sexuálně aktivní ženy, která nepoužívá žádnou antikoncepci se Pearlův index blíží hodnotě 90

Pearlův index - tabulka

METODA	Procento otěhotnění	
	Ideální uživatelka (%)	Typická uživatelka (%)
Žádná	85	85
Kombinovaná hormonální antikoncepce	0,3	8
Perorální gestageny	0,5	8
Nitroděložní tělísko:		
Mirena s levonorgestrellem	0,1	0,1
Tělísko s mědí	0,6	0,8
Kombinovaná hormonální náplast	0,3	8
Vaginální kroužek	0,3	8
Ženská sterilizace	0,5	0,5
Mužská sterilizace	0,1	0,15
Spermicidy	18	29

METODA	Procento otěhotnění	
	Ideální uživatelka (%)	Typická uživatelka (%)
Žádná	85	85
Periodická abstinence		
Kalendářní metoda	9	20
Metoda cervikálního hlenu	3	
Symptotermální metoda	2	
Coitus interruptus	4	27
Cervikální klobouček		
Multipary	26	32
Nulipary	9	16
Kontrasepční houba		
Multipary	20	32
Nulipary	9	16
Diafragma	6	16
Kondom		
Mužský	2	15
Ženský	5	21
Emergentní antikoncepce	> 75 % redukce	

Effectiveness of Contraceptive Methods

Různé metody antikoncepce

PŘIROZENÉ METODY	Periodická abstinence, přerušovaná soulož, laktační amenorea
MECHANICKÉ BARIÉRY	Mužský kondom, ženský kondom (femidom), diafragma (vaginální pesar), cervikální klobouček, kontracepční houba
SPERMICIDY	
HORMONÁLNÍ ANTIKONCEPCE	Kombinovaná hormonální antikoncepce (COC), implantáty, perorální gestageny, náplast, vaginální kroužek
NITRODĚLOŽNÍ TĚLÍSKA = IUD	
STERILIZACE	Ženská sterilizace, mužská sterilizace (vazektomie)
EMERGENTNÍ POSTKOITÁLNÍ ANTIKONCEPCE	
INTERUPCE = UPT = umělé přerušení těhotenství	UPT v I. Trimestru, UPT v II. trimestru

Přirozené metody I

- Patří k nejužívanějším metodám
- **Periodická abstinence**
  - Snaha vyhnout se pohlavnímu styku v období ovulace
  - 1. Kalendářní metoda** (přidat obrázek nakreslený)
    - Oocyt – schopen oplodnění 24 hod po ovulaci
    - Spermie – schopna oplodnit 48 po koitu
  - 2. Metoda cervikálního hlenu**
  - 3. Symptotermální metoda** – měření bazální teploty
    - Ke zvýšení bazální teploty dochází 1-2 dny po ovulaci, vzestup o 0,2 – 0,5°C

**Chrání metoda proti přenosu
STD?**

(sexual transmitted diseases =
sexuálně přenosné choroby)

NE

METODA	Procento otěhotnění	
	Ideální uživatelka (%)	Typická uživatelka (%)
Periodická abstinence		
Kalendářní metoda	9	20
Metoda cervikálního hlenu	3	
Symptotermální metoda	2	

Přirozené metody II

• Přerušovaná soulož

- Vytažení penisu z pochvy před ejakulací
  - chybí kontakt mezi oocytem a spermií
- Metoda užívaná zejména v rozvojovém světě
- +
  - dostupné, žádné pomůcky nebo náklady
- -
  - Spolehlivost závisí na mužově schopnosti přerušit soulož před ejakulací

• Laktační amenorea

- **Zvýšená hodnota PRL** -> anovulace
- Kojící – 10 týdnů od porodu je výskyt ovulace velmi nepravděpodobný

Chrání metoda proti přenosu STD?
(sexual transmitted diseases = sexuálně přenosné choroby)

Teoreticky ano

Chrání metoda proti přenosu STD?
(sexual transmitted diseases = sexuálně přenosné choroby)

NE

METODA	Procento otěhotnění	
	Ideální uživatelka (%)	Typická uživatelka (%)
Coitus interruptus = přerušovaná soulož	4	27

Mechanické bariéry I

- **Mužský kondom**

- Vysoké procento jeho chybného využití
- +
  - Snadno dostupné, levné
- -
  - Mohou snižovat prožitek ze sexu, alergie, možné protržení, sesunutí

- **Ženský kondom (femidom)**

- Vnitřní kroužek + zevní kroužek
- Možnost inzerce až 8 hod před stykem

**Chrání metoda proti přenosu
STD?**

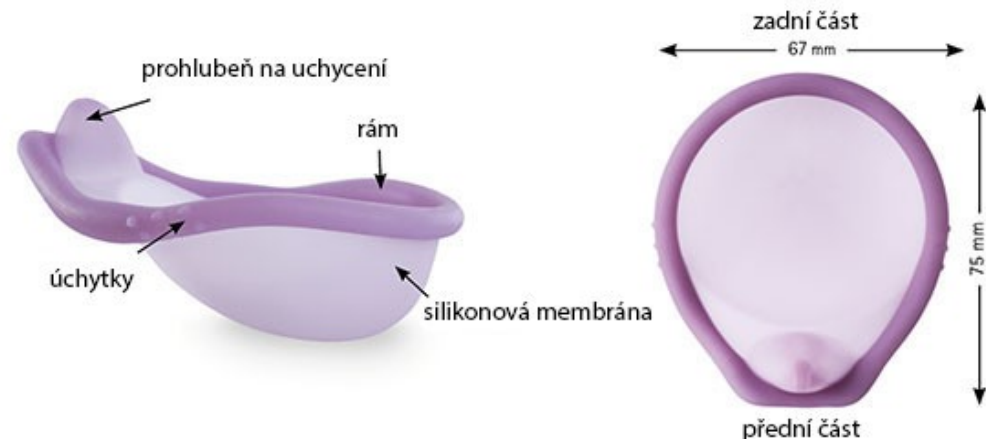
(sexual transmitted diseases =
sexuálně přenosné choroby)

ANO!

METODA	Procento otěhotnění	
	Ideální uživatelka (%)	Typická uživatelka (%)
Kondom		
Mužský	2	15
Ženský	5	21

Mechanické bariéry II

- **Diafragma (vaginální pesar)**

- Pružný kovový kroužek vyplněný latexovou folií
- Po zavedení + styku zanechat cca 6 hod, doporučuje se užívat se spermicidy

- **Cervikální klobouček**

- Tvar jako cervix, vyráběn z latexu
- + spermicidy!
- Možnost zavést až 8 hod před stykem + ponechat až 48 h po styku
- Účinnost závisí na tvaru cervixu – to ovlivňuje???

- **Kontracepční houba**

- Po zvlhčení aplikace přímo na cervix, po styku ponechat 6 hod

METODA	Procento otěhotnění	
	Ideální uživatelka (%)	Typická uživatelka (%)
Žádná	85	85
Cervikální klobouček		
Multipary	26	32
Nulipary	9	16
Kontracetpční houba		
Multipary	20	32
Nulipary	9	16
Diafragma	6	16

Spermicidy

Chrání metoda proti přenosu STD?

(sexual transmitted diseases = sexuálně přenosné choroby)

- Obsahují *povrchově aktivní* látky, které rozrušují *membránu* spermií
- Formy – pěny, gely, tablety, krémy,..
- Zavedení – před pohlavním stykem
- Účinnost – max 1 hod, 6 h po styku se vyhnout sprchování

**Částečně
ANO!**

METODA	Procento otěhotnění	
	Ideální uživatelka (%)	Typická uživatelka (%)
Žádná	85	85
Spermicidy	18	29

Hormonální antikoncepce - **KOMBINOVANÁ**

- **Kombinovaná hormonální antikoncepce - COC**

- V klinické praxi od r. 1962 – od té doby výrazné snížení dávek pohlavních hormonů

- **Estrogenní komponenta**

- *vysokodávkové (40 – 50 mcg), nízkodávkové (30 – 37,5 mcg), velmi nízkodávkové (15 – 20 mcg)*

- **Gestagenní komponenta**

- Přípravky:

- **MONOFÁZICKÉ**

- Konstantní dávku v každé tabletě

- **FÁZICKÉ**

- Dávka obou komponent se mění

- 21 tablet + 7 dní placebo

Mechanismus účinku:

- **Zástava ovulace**

- Změny kvality cervikálního hlenu
- Atrofizace endometria
- Narušení tubárního transportu

COC – metabolické účinky, bezpečnost

• Interakce s léky

- Př. s ATB – často souvislost s gastrointestinálními NÚ (zvracení,..)

• Venózní trombózy

- Estrogenní komponenta
- Riziko je 3-4x vyšší, po vysazení ihned mizí

• CMP – vyšší riziko u žen s migrénou + aurami

• Hypertenze – třeba monitorovat TK

• Fertilita – amonorea po vysazení = již dříve existující problém (90% žen do 3 měsíců bude ovulovat)

• Laktace

- Estrogeny – mohou snižovat produkci mléka -> v laktaci jen gestagenní přípravky

KI užívání COC:

- CVD, HŽT v anamnéze, plicní embolie v anamnéze, neléčená hypertenze, karcinom prsu, estrogen – dependentní neoplazie, kouření...,

Chrání metoda proti přenosu STD?

(sexual transmitted diseases =
sexuálně přenosné choroby)

NE

METODA	Procento otěhotnění	
	Ideální uživatelka (%)	Typická uživatelka (%)
Žádná	85	85
Kombinovaná hormonální antikoncepce	0,3	8
Perorální gestageny	0,5	8
Kombinovaná hormonální náplast	0,3	8
Vaginální kroužek	0,3	8

Hormonální antikoncepce – **KOMBINOVANÁ**

Náplast

- Pomalé uvolnění do kůže
- Výhody:
  - Vynechání průchodu játry
- Nevýhody:
  - Iritace kůže, odpadnutí...
- U žen nad 90 kg je vyšší riziko selhání

Vaginální kroužek

- Pomalé uvolnění přímo do gynekologických orgánů
- Zavedení – 3 týdny v pochvě, poté na 1 týden vyjmout
- Výhody:
  - Obsahuje nejnižší dávky hormonů
- Nevýhody:
  - Během styku může vypadnout a může být vnímán

KONTRAINDIKACE UŽÍVÁNÍ – jako u p.o. preparátů

METODA	Procento otěhotnění	
	Ideální uživatelka (%)	Typická uživatelka (%)
Žádná	85	85
Kombinovaná hormonální antikoncepce	0,3	8
Kombinovaná hormonální náplast	0,3	8
Vaginální kroužek	0,3	8

Hormonální antikoncepce - **GESTAGENNÍ**

- **OBSAHUJE JEN GESTAGENY (ne estrogeny)**
- **Mechanismus účinku** – blokáda ovulace, ale je nekonzistentní
- **NÚ** – nepravidelné krvácení, ovariální cysty, akné, změny nálady,...
- **Protektivní účinek vzniku karcinomu endometria**
- **Aplikační formy:**

Perorální gestageny

Implantáty

Tyčinky -> podání subkutánně (do kůže) – nejč. rameno
Účinky -> zástava ovulace, vznik viskózního hlenu
Nemají estrogeny -> možné využít u kojících žen
NÚ – nepravidelný mens. cyklus, bolesti hlavy, změny nálad, hirsutismus, obtížné vyjmutí tyčinek
Ochrana – dle přípravku 3-5 let

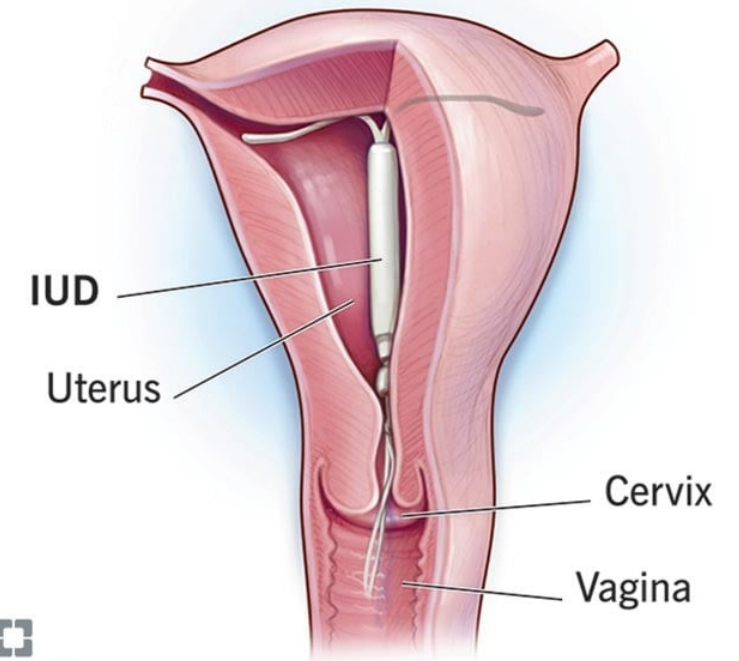
IUD = nitroděložní tělísko (s levonorgestrem)

Injekční forma

METODA	Procento otěhotnění	
	Ideální uživatelka (%)	Typická uživatelka (%)
Žádná	85	85
Kombinovaná hormonální antikoncepce	0,3	8
Perorální gestageny	0,5	8
Nitroděložní tělísko:		
Mirena s levonorgestremem	0,1	0,1
Implantáty (s levonorgestremem)	0,5	0,5

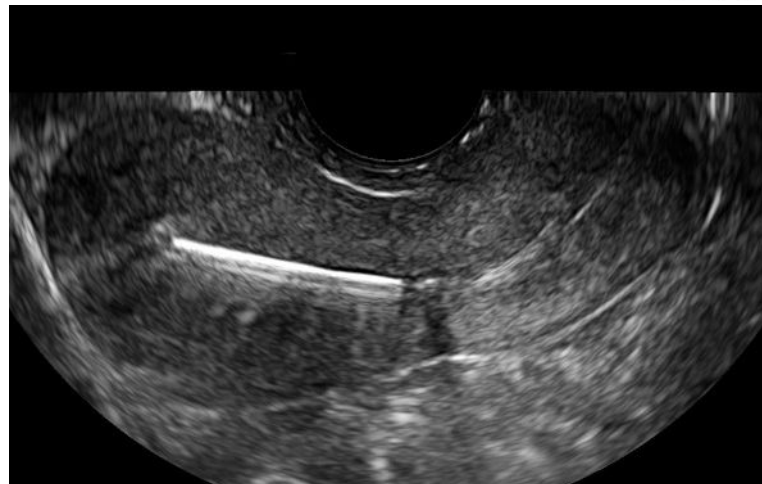
Nitroděložní tělíska

- **Zkratka IUD** = intra-uterine device
- Jak dlouho zůstávají intrauterinně?
  - Záleží na typu IUD – 1 rok / 5 let / 10 let
  - Nejúčinnější = Mirena – míra selhání = 0,1%

Video:

https://www.youtube.com/watch?v=56VO7YKaUNs&ab_channel=LaboratoireCCD

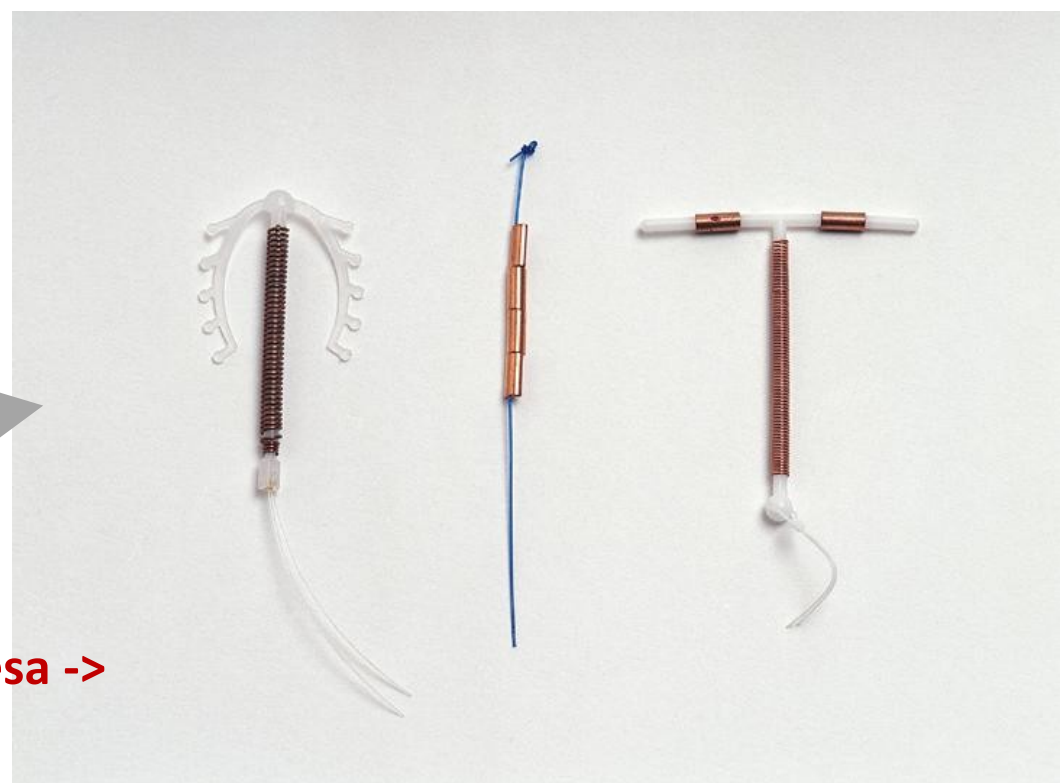

Nitroděložní tělíska

- Typy IUD dle složení:

- NEMEDIKOVANÉ (př. *Gynefix*)

- Nehormonální tělíska s mědí
- **MECHANISMUS ÚČINKU = přítomnost cizího tělesa -> chronická zánětlivá reakce endometria**

- MEDIKOVANÉ (př. *Mirena*)

- Tělíska s gestageny (levonorgestrel)
- **MECHANISMUS ÚČINKU** = kombinace cizího tělesa + lokálně gestagenů
- Výhody?
  - Snižuje riziko PID, snižuje riziko GEU, zvyšuje účinnost, omezení růstu myomů

METODA	Procento otěhotnění	
	Ideální uživatelka (%)	Typická uživatelka (%)
Žádná	85	85
Nitroděložní tělíčko:		
Mirena s levonorgestrelem	0,1	0,1
Tělíčko s mědí	0,6	0,8

Sterilizace

NE

**Chrání metoda proti přenosu
STD?**

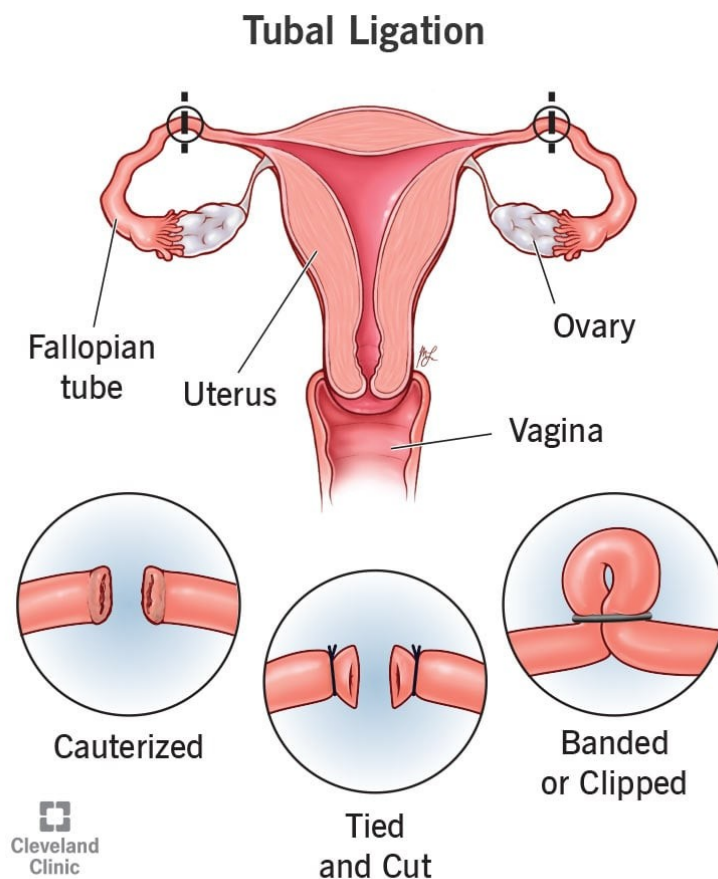
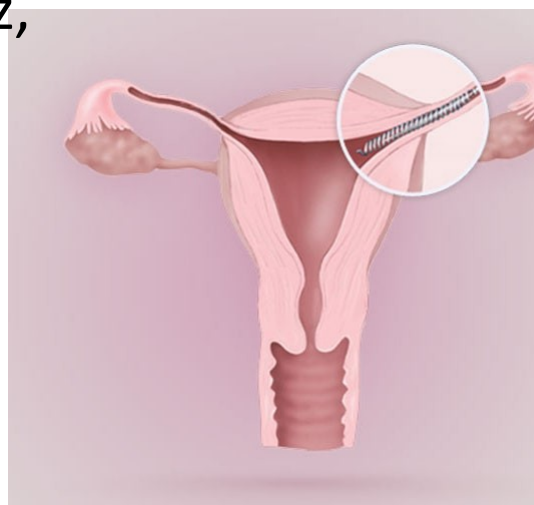
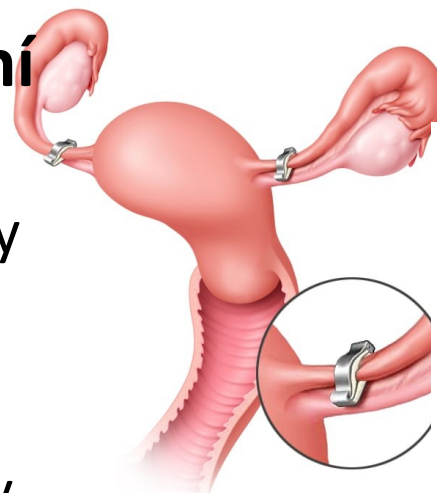
(sexual transmitted diseases =
sexuálně přenosné choroby)

- Sterilizace = považováno za **permanentní metodu antikoncepce**

- Sice je možné výkon zvrátit, ale je technicky velmi náročný, ne vždy úspěšný

- **Ženská sterilizace**

- **Přerušení vejcovodů** – klipy, kroužky, pásky, elektrokoagulace (kauterizace), podvaz, nejnověji Essure

Sterilizace

**Chrání metoda proti přenosu
STD?**

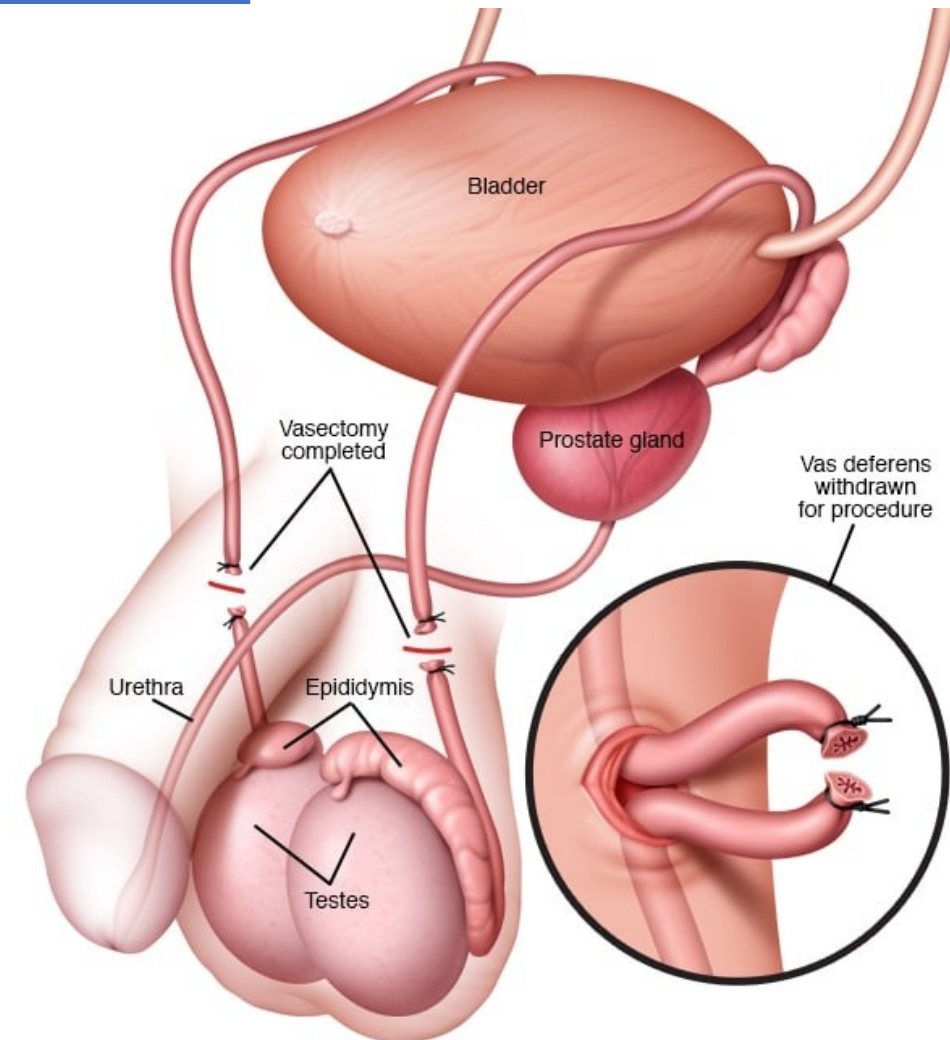
(sexual transmitted diseases =
sexuálně přenosné choroby)

NE

• Mužská sterilizace – vazektomie

- Přerušení vas deferens – svazek, ve kterém běží chámovod
- Drobná incize (naříznutí) skrotálního vaku -> přerušení chámovodu
- Poté cca 15 – 20 ejakulací -> nepřítomnost spermií v ejakulátu -> poté je muž považován za sterilního
- **Permanentní metoda!**

METODA	Procento otěhotnění	
	Ideální uživatelka (%)	Typická uživatelka (%)
Žádná	85	85
Ženská sterilizace	0,5	0,5
Mužská sterilizace	0,1	0,15

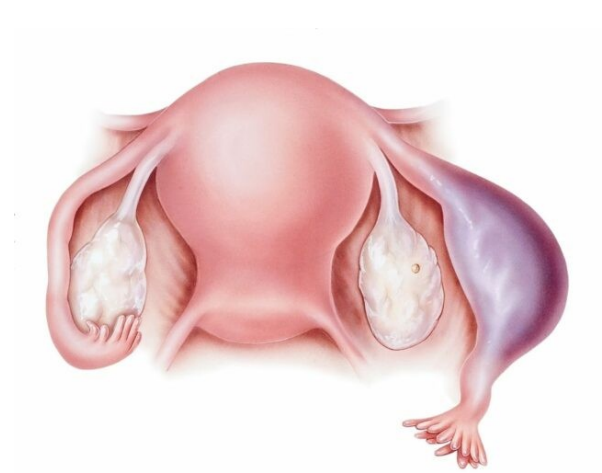
Emergency postcoital contraception

- **Použití léku nebo tělíska k prevenci otěhotnění po nechráněném pohlavním styku**
- **Jak dlouho po nechráněném styku mohou být podány?**
  - Záleží na látce – podání možné po styku do 3 / 5 / 7 dní
- **Tabletky ->**
  - Frekvence otěhotnění po jednorázovém nechráněném styku se udává 5,5% -> při podání jedné z variant -> 2,1%
  - Možné nežádoucí účinky -> nauzea, zvracení, napětí v prsou, únava, bolesti hlavy, břicha,...
  - Kontraindikace -> hypersenzitivita
- **IUD = nitroděložní tělísko ->**
  - Nejúčinnější varianta, možno zavést až 7 dní po styku
  - Redukce těhotenství po nechráněném pohlavním styku až 99%

METODA	Procento otěhotnění	
	Ideální uživatelka (%)	Typická uživatelka (%)
Žádná	85	85
Emergentní antikoncepce	> 75 % redukce	

Interupce = UPT

- **UPT = umělé přerušeni těhotenství**

- Záměrný lékařský výkon, kterým je vybaveno plodové vejce z děložní dutiny
- Na žádost, se souhlasem ženy
- Bez souhlasu lze provést jen pokud je neodkladné provedení nezbytné k záchraně jejího života (nejčastěji GEU – operace)

- **UPT v I. Trimestru – do 12. týdne**

- **UPT v II. Trimestru – do 24. týdne**

- Lze provést pokud
  - Je ohrožen život ženy
  - Plod není životaschopný / je těžce poškozený

UPT v I.trimestru

1. CHIRURGICKÁ TECHNIKA

- Do 7. týdne těhotenství = miniinterupce
  - Vakuumaspirace = odsátí plodového vejce
- 8. – 12. týden těhotenství
  - **Vakuumaspirace + RCUI** (revize děložní dutiny kyretou)
  - Někdy jsou potřeba „potratové kleště“ k vybavení plodu
- **Komplikace:**
  - Během operace -> perforace dělohy, poranění hrdla
  - Časně po operaci -> rezidua, zánět, selhání metody
  - Pozdně po operaci -> poruchy menstruačního cyklu, negativní ovlivnění následné plodnosti ženy?

UPT v I.trimestru

2. FARMAKOLOGICKÁ TECHNIKA

- Komplikace:
  - Zánět – prakticky se nevyskytuje
  - Krvácení – častější
    - U 2-10 % nezbytná RCUI
  - NÚ – zvracení, nevolnost, bolesti v podbřišku
- **Mifepriston, misoprostol**
- 1. krok = Mifepriston (*antiprogesteron*)
  - Změknutí cervixu, deciduální nekrózu => odloučení placenty, zvyšuje děložní kontraktilitu, citlivost dělohy k prostaglandinům
- 2. krok = Misoprostol (*prostaglandin*)
  - Uterotonický efekt = stah dělohy -> vypuzení plodového vejce
  - Změknutí hrdla, dilataci hrdla

UPT v II. trimestru

1. CHIRURGICKÁ TECHNIKA

- Instrumentální dilatace hrdla děložního + následná evakuace děložní dutiny
  - a. U 15.tt + -> dilatace hrdla (prostaglandiny / mechanicky – laminária)
  - b. Dilatace hrdla Hegarovými dilatátory
  - c. Vybavení plodu instrumentálně (potratové kleště)
- Sectio minor

UPT v II. trimestru

2. FARMAKOLOGICKÁ TECHNIKA

- **Prostaglandiny**

- Změkčují děložní hrdlo + stimulují kontrakce myometria
- Způsob podání:
  - i.m. – intramuskulárně
  - intraamniálně

Děkuji za pozornost.